

Paweł Bogdan Gąsiorowski

Sieprscy : genealogia i pamięć

Biezuńskie Zeszyty Historyczne 28, 5-20

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SIEPRSCY – GENEALOGIA I PAMIĘĆ

Z odleglejszą historią Sierpca i Bieżunia nierozzerwalnie wiążą się dzieje rodziny Sieprskich, właścicieli tych miast w okresie późnego średniowiecza i renesansu. Zasłużyli się oni dla swoich posiadłości, dbając o ich rozwój. Byli budowniczymi, dobrodziejami posiadanych miast. Wiek XVI w Sierpcu nazywany jest „złotym wiekiem” miasta. Nazwisko Sieprskich obecnie nie występuje.

Rodzina Sieprskich jest gałęzią możnego i liczącego się na Mazowszu rodu Prawdziców. Nazwisko przyjęła od posiadanego od początków XV wieku Sierpca (wówczas Sieprca). Kilka jej generacji bardzo mocno zasłużyło się w dziejach miasta.

Prawdzicowie są wyjątkowym i ekskluzywnym rodem. Niektórzy historycy przypuszczają, że mogą być potomkami mazowieckich książąt plemiennych doby przedpiastowskiej. Niepotwierdzona źródłowo tradycja mówi, że pierwsza żona Władysława Hermana i matka księcia Zbigniewa pochodziła z tegoż rodu. Faktem jest, że w późniejszych wiekach znamy kilka przykładów związków małżeńskich Prawdziców z przedstawicielami rodzin dynastycznych. Jednocześnie nie spotykamy rodzin tego herbu wśród drobnej szlachty mazowieckiej. Wśród licznych współrodowców warto wymienić takie rodziny, jak: Brochoccy, Brzescy, Kryscy, Łaszczowie, Niszczycy, Parysowie, Radzanowscy, Sarbiewscy... i, oczywiście, Sieprscy.

W XIV wieku pośród Prawdziców pojawiły się ciekawe i zasłużone dla Mazowsza osoby. Do nich niewątpliwie należało trzech biskupów płockich rządzących diecezją w latach 1365-1381. Byli to: Mikołaj z Gulczewa i jego stryjeczni bracia Stanisław Sówka i Dobiesław Sówka - synowie Jana Sowca ze Szczawina i Brochowa. Ich herby (czyli trzykrotnie powtórzony herb Prawdzic) namalowano w katedrze płockiej na powstałym na początku XX wieku fryzie heraldycznym. Dwaj ostatni biskupi mieli jeszcze braci, wśród których był Andrzej. W roku 1374 został on odnotowany jako skarbnik płocki.

Dawni genealodzy mylili tegoż Andrzeja z innymi Andrzejami spo-

śród rodu Prawdziców, którzy byli bezpośrednimi przodkami rodziny Sieprskich. Byli oni ze sobą blisko spokrewnieni. Częste występowanie imienia Andrzej w tej gałęzi rodu sprawiało wiele kłopotu badaczom. Skrupulatnie powiązania genealogiczne Prawdziców z XIV-XV wieku rozwiązała Anna Supruniuk w pracy poświęconej czasom księcia Siemowita IV, wybitnego władcy Mazowsza. Badaczka sporządziła w oparciu o dostępne źródła historyczne biogramy kolejnych Andrzejów. Zastosowane w tym tekście oznaczenia cyframi rzymskimi osób o tym samym imieniu ułatwią lekturę.

Rodzina Sieprskich ma swoje początki w Gulczewie (dawniej Gólczewie) położonym w parafii Imielnica. W 1982 roku Imielnica została włączona do Płocka, a Gulczewo (Stare i Nowe) leży tuż za granicą rozrastającego się miasta.

Gulczewo – kolebka Sieprskich, fot. P. B. Gąsiorowski

Za protoplastę rodziny można uznać Andrzeja [I] z Gulczewa, kasztelana płockiego w latach 1343-1375. Niewątpliwie zwraca uwagę fakt wieloletniego sprawowania przez niego urzędu kasztelańskiego. Ufundował on kościół parafialny w Lutocinie i kaplicę przy kościele św. Dominika w Płocku.

Synem tegoż Andrzeja [I] był Andrzej [III] z Gulczewa, który po śmierci ojca został kasztelanem płockim. Swoiste „dziedziczenie” wysokich stanowisk w Księstwie Mazowieckim spotykamy wielokrot-

nie. Andrzej [II] z racji sprawowanego urzędu przebywał w otoczeniu księcia Siemowita III (zm. 1381), a następnie jego syna Siemowita IV. W czasie walk tegoż księcia o tron krakowski i polską koronę aktywnie uczestniczył we wszystkich jego poczynaniach. Był świadkiem podczas wystawiania przez księcia dokumentów wagi państwowej i nadań książęcych. Wraz z innymi urzędnikami poręczał wykonanie układów między księciem i królem Władysławem Jagiełłą. Poświadczał w 1399 roku w Malborku akt wykupienia Ziemi Zawkrzeńskiej z zastawu krzyżackiego. Zmarł na przełomie 1399/1400 roku.

Synem owego Andrzeja był Andrzej [III] z Gulczewa, który jeszcze za życia ojca uczestniczył w polityce Księstwa. Jego dobre relacje z księciem wynikały z pochodzenia z zasłużonej rodziny oraz zapewne wspólnych przeżyć z młodych lat, kiedy jako syn dygnitarza mógł razem z nim wychowywać się na plockim dworze. Miało to niewątpliwie wpływ na dalsze losy i karierę Andrzeja. Po śmierci ojca został kasztelanem plockim. Również wzrastał błyskawicznie jego majątek. Pod koniec XIV wieku został właścicielem Bieżunia. Dla tej miejscowości otrzymał 2 listopada 1406 roku od księcia Siemowita IV pozwolenie na lokację miasta na prawie chełmińskim z targiem w każdy poniedziałek. Andrzej był zapewne (około 1406 roku) fundatorem pierwszego drewnianego kościoła pod wezwaniem Świętej Trójcy oraz parafii w Bieżuniu erygowanej przez biskupa plockiego Jakuba z Korzkwi. Kościół ten

służył parafii jedynie przez niecałe półtora wieku.

Tenże Andrzej około roku 1400 został właścicielem Sierpca. Dotychczasowy właściciel Jaśko Pilik herbu Rogala poległ w bitwie z Tatarami nad Worską w sierpniu 1399 roku. Pewnie jakieś powiązania finansowe (może zapożyczenie się na wyprawę przez Pilika) spowodowały przejście miasta na własność Andrzeja. Od tego czasu przez około półtora wieku

Sierpc – kartusz z herbem Prawdzic,
fot. Z. Dobrowolski

Sierpc był własnością tegoż rodu a następnie jego potomków po kądzieli z innych rodzin.

Andrzej [III] był w najbliższym otoczeniu księcia i uczestniczył w wielu jego działaniach dotyczących polityki zagranicznej i wewnętrznej. Wraz z księciem potwierdzał wydawane przezeń dokumenty. W 1413 roku jako pełnomocnik Siemowita IV dokonywał rozgraniczenia pomiędzy ziemią ciechanowską a płocką na odcinku od Płońska do Skarżyn. Potwierdził wraz ze Stanisławem Gradem ze Szreńska, wojewodą płockim, akt intercyzy ślubnej między Amelią, córką Siemowita IV, a Wilhelmem landgrafem turyńskim i margrabią miśnieńskim. Warto zaznaczyć, że jego pieczęć zawisła na dokumentach wydawanych przez księcia dla rodów Trzasków (1404), Radwanów-Wierzbowców (1404), Bolesłów-Jastrzębców (1408).

Andrzej zmarł w 1416 bądź 1417 roku. Z żoną Małgorzatą miał synów Andrzeja [IV] z Zakrzewa i Gulczewa, Mikołaja z Brzozowa, Sasina z Sierpca, Aleksandra, Piotra z Gulczewa i Wojciecha oraz córkę Dorotę, żonę Ścibora z Sąchocina, marszałka na dworze księcia Janusza I (brata Siemowita IV). Wojciech był uczestnikiem bitwy pod Grunwaldem, starostą zdobytego na krótko Działdowa, a następnie znalazł się w niewoli krzyżackiej.

Andrzej [IV] (ur. ok. 1390 – zm. przed 1470) pisał się z Gulczewa i Zakrzewa (w ziemi wyszogrodzkiej). W 1404 roku został studentem Uniwersytetu w Krakowie. Przed rokiem 1408 otrzymał kanonię płocką oraz objął urząd kanclerza ziemskiego płockiego. Zapisał się na wydział prawa uniwersytetu w Pradze. Około 1438 roku zrezygnował z kariery duchownej, funkcjonował jako kanclerz ziemski płocki. W 1439 roku na jego rzecz oraz Mikołaja i Piotra ich bratanica Małgorzata, córka Sasina, zrzekła się praw do połowy Sierpca oraz wiosek Śniedzanowa i Dąbrówek. W wyniku podziału dóbr pomiędzy braćmi Andrzejem i Piotrem Andrzej otrzymał połowę Sierpca, Śniedzanowo i Dąbrówki (po śmierci Sasina), Biezuń oraz Seroki i Obręb (po śmierci Aleksandra). Dalsze lata przyniosły kolejne zmiany w zasięgu posiadłości rodzinnych. Sierpc na razie pozostawał w rękach Andrzeja i Piotra.

W następnym pokoleniu rodziny występują głównie kobiety. Po Andrzeju pozostały córki: Zuzanna, żona Jana z Żernik, oraz Katarzyna, żona Mikołaja z Oporowa herbu Sulima, kasztelana kruszwickiego. Mikołaj miał córki: Małgorzatę, żonę Goliasza z Rumoki, i Dorotę, żonę

Sieprscy z „Gniazda cnoty” Bartosza Paprockiego

Piotra z Sokołowa, prawdopodobnie syna wojewody płockiego Stanisława Grada ze Szeńska. Córkami Sasina z Sierpca były prawdopodobnie Małgorzata, żona Szczepana ze Szczytna herbu Prus, kasztelana płockiego, i Katarzyna, żona Andrzeja Szczubiola. Po Aleksandrze (dziedzicu Bieżunia) została córka Anna, żona Sędziwoja z Leżenic, która zrzekła się w 1455 roku spuścizny po ojcu na rzecz stryjów. Jedynie Piotr pozostawił syna Andrzeja [V].

Tenże Andrzej [V] był jedynym męskim przedstawicielem rodziny w tym pokoleniu. Brał udział w wojnie trzynastoletniej jako rotmistrz, służąc w załodze Rypina w 1460-1461 roku. Był w latach 1471-1479 podkomorzym płockim. Wcześniej skupił w swoim ręku cały majątek rodzinny składający się z Sierpca (w tym części pozyskane od córek Andrzeja [IV]), Bieżunia i licznych wiosek. Po Andrzeju [V] pozostało trzech synów: Feliks [II], Prokop i Jan. Jan w 1476 roku został odnotowany jako student na Uniwersytecie w Krakowie. Później nie pojawia się w źródłach, pewnie zmarł młodo. To pokolenie rozpoczęło nowy okres w dziejach rodziny, a także wkroczyło w następny etap w dziejach Mazowsza Płockiego, które w 1495 roku zostało wcielone do Królestwa Polskiego.

Feliks i Prokop po śmierci ojca zostali współwłaścicielami rozległych posiadłości w ziemiach: płockiej (klucze Gulczewo, Sierpc i Bieżuń), dobrzyńskiej i gostynińskiej. Z racji posiadania dóbr w różnych ziemiach byli jednocześnie poddanyami książąt mazowieckich i króla

polskiego. Po inkorporacji Mazowsza Płockiego do Korony uczestniczyli w życiu politycznym Królestwa Polskiego.

Główną rezydencją braci został Sierpc. Przyjęli oni nazwisko Sieprski. Używali też dawnego określenia nawiązującego do Gulczewa, gniazda rodziny od wielu pokoleń. Stąd częsty zapis nazwiska „Sieprski z Gulczewa”.

Sierpc – rzeźby przedstawiające Feliksa i Prokopa Sieprskich, fot. P. B. Gąsiorowski

odbywała. Sprawę udało się rozwiązać polubownie. Sieprscy rozbudowali kościół farny. Świątynie były dodatkowo uposażane materialnie. Odnotowano także uposażenie dla kościoła Wniebowzięcia NMP oraz dla kościoła w Szczutowie położonego w ich dobrach.

Przed 1504 rokiem bracia dokonali podziału odziedziczonej ojcowizny. Feliksowi przypadła część Sierpca położona na południe od Sierpionicy oraz Gulczewo z tamtejszym kluczem dóbr. Prokop zatrzymał część Sierpca położoną na północ od Sierpionicy wraz z okolicznymi osadami oraz dobra bieżuńskie.

Feliks już wkrótce, po włączeniu Mazowsza Płockiego do Korony, otrzymał urząd podkomorzego płockiego. Wykazywał się dużą aktywnością polityczną. Brał udział w sejmikach województwa płockiego w Raciążu. Pod koniec życia zapadł na zdrowiu, doznał paraliżu i stracił mowę. W 1518 roku zrezygnował z urzędu podkomorzego na rzecz syna Andrzeja. Zmarł w 1519 roku.

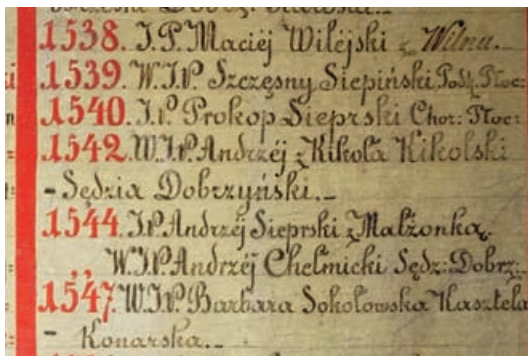
Żoną Feliksa była Zofia, córka Jana z Oporowa herbu Sulima, wojewody brzesko-kujawskiego. Ich synami byli: Jan, Andrzej [VI], Feliks [II] i Mikołaj. Małżonkowie mieli jeszcze córki: Barbarę, żonę Jana

Radzanowskiego, Elżbietę, Annę, żonę Jakuba z Pleckiej Dąbrowy i Jadwigę, żonę Hieronima Rościszewskiego.

Prokop, obejmując starostwo płockie (1506), zajął się usprawnieniem jego gospodarki nadwerężoną rabunkową polityką poprzedników. Wkrótce został również chorążym płockim (1508). Aktywnością polityczną i gospodarczą wysunął się w województwie na czoło przed wojewodę płockiego. Nie wywiązał się jednak z zalecanej przez króla naprawy podniszczonego zamku płockiego. Zmarł w 1514 roku (między 15 IX a 18 XI). Żonaty był z Elżbietą z Gaju, córką Andrzeja Skóry z Gaju herbu Awdaniec, sędziego poznańskiego. Mieli dwie córki: Urszulę, żonę Marcina z Ostroroga Lwowskiego herbu Nałęcz (zm. 1535/38), kasztelana kowalskiego i Elżbietę, żonę Mikołaja Jaramda Brudzewskiego, wojewody łęczyckiego.

Urszula i Elżbieta, jako dziedziczki miasta Bieżunia, uzyskały w 1519 roku prawo organizowania w mieście trzech nowych jarmarków poza trzema istniejącymi do tej pory. Część Sierpca po zmarłym Prokopie została odziedziczona przez córkę Urszulę. Następnie przeszła na Urszulę Lwowską (córkę Marcina i Urszuli) zamężną z Piotrem Potulickim herbu Grzymała. Ich synem był Stanisław Potulicki (zm. ok. 1618). Pozostała po nim wdowa, Zofia ze Zbąskich, ufundowała w 1620 roku klasztor benedyktynek, osiadła w nim z córką Anną i oddała na jego uposażenie posiadaną połowę Sierpca wraz z przyległymi wsiami.

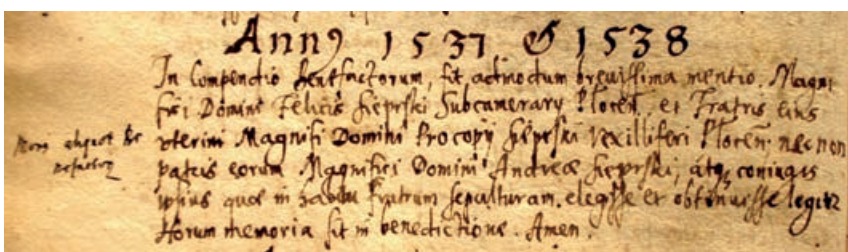
Ciekawym obiektem wspominającym braci Sieprskich jest malowana na płótnie tablica upamiętniająca dobrodziejów sanktuarium w Skępem. Została wykonana w latach sześćdziesiątych XIX wieku w oparciu

Skępe – fragment tablicy z listą dobrodziejów

o wcześniejsze zapisy znajdujące się w klasztorze. Zakonnicy modlili się w intencji wymienionych tu osób przeważnie pochowanych na terenie sanktuarium, ale też innych będących jego dobroczyńcami. Na owej tablicy wymieniającej około 900 osób znajdujemy w drugiej szpal-

cie zapisanych: „1539. W.J.P. Szczęsny [po łacinie: Feliks] Siepiński Podk. Płoc. / 1540. J.P. Prokop Sieprski Chor. Płoc. [...] / 1544. J.P. Andrzej Sieprski z Małżonką.” Zapis ten ma związek z notatką wykonaną w „Opisie klasztoru w Skępem w początku XVII wieku”, której tekst w przekładzie przytaczamy. „Rok 1537 i 1538. W spisie dobrodziejów wspomniano krótko wielmożnego pana Feliksa Sieprskiego, podkomorzego płockiego, oraz jego brata rodzonego, wielmożnego pana Prokopa Sieprskiego, chorążego płockiego, jak również ich ojca, wielmożnego pana Andrzeja Sieprskiego, a także małżonkę jego, którzy pochówek w habicie braci zapisem [testamentowym] sobie wyjednali. Niech ich pamięć będzie błogostawiona. Amen.” Notatka została wykonana w oparciu o istniejące wówczas w klasztorze starsze dokumenty.

Fragment z opisu klasztoru w Skępem dotyczący Sieprskich

Pojawia się w tym miejscu problem. Jak pogodzić fakt pochowania braci Feliksa i Prokopa oraz ich rodziców w Skępem z treścią płyty z sierpeckiego kościoła farnego (o której piszę niżej). Zapewne ileś osób z rodziny spoczęło w Sierpcu będącym własnością Sieprskich od początków XV wieku. Natomiast niektórzy członkowie rodziny szczególnie przywiązani do kultu Matki Bożej Skępskiej mogli spocząć w sanktuarium, w którym chowano wiele zamożnych osób z Ziemi Dobrzyńskiej i okolic. Bracia bernardyni ze Skępego przez wiele lat wspominali w modlitwie swoich dobrodziejów.

Andrzej [VI] (ur. 30 XI 1493 – zm. 15 IV 1572), syn Feliksa [I], był najwybitniejszym i zarazem ostatnim męskim przedstawicielem rodu. Prawdopodobnie edukował się w szkole katedralnej w Płocku. Uchodził za męża uczonego. Już w 1518 roku został podkomorzym płockim. W latach następnych jako młody człowiek angażował się w wewnętrzne konflikty między mazowieckimi politykami. Zaprzyjaźniony z Niszczyczkimi, stał po ich stronie w sporze z Feliksem Szeńskim, wówczas kasztelanem

dobrzyńskim oraz biskupem płockim Andrzejem Krzyckim. W 1528 roku uczestniczył nawet w zajęzdzie na dobra prepozytury płockiej św. Michała, nadane przez tegoż biskupa Piotrowi Gamratowi. Spory owe, połączone z wystąpieniami zbrojnymi, trwały jeszcze przez kilka lat.

Rzeźba przedstawiająca Andrzeja Sieprskiego z nagrobka w katedrze płockiej, fot. Z. Dobrowolski

Diametralnie zmieniła się sytuacja Andrzeja po związaniu się ze stronictwem królowej Bony i odejściem z diecezji płockiej biskupa Krzyckiego. W 1536 roku został kasztelanem dobrzyńskim, w 1539 kasztelanem płockim, a w 1542 wojewodą rawskim. Pełniąc tę funkcję przez 30 lat, związany był jednak przede wszystkim z Płockiem i dobrami położonymi w pobliżu. Gospodarował wzorowo na odziedziczonej ojcowiznie. W 1554 roku, po śmierci Feliksa Szeńskiego, został mianowany starostą płockim. Tu również pokazał swój talent dobrego gospodarza. Zakończył ciągnącą się od ponad 50 lat odbudowę zamku płockiego, wybudował most na przekopie odgradzającym Wzgórze Tumskie od miasta. Uporządkował źle administrowane przez poprzedników dobra starostwa. Budował nowe i odnawiał stare budynki gospodarcze. Zwielokrotnił hodowlę. Wiązało się to z gospodarnością i dobrze organizowaną pracą, a nie charakterystycznym dla tych czasów wzrostem wyzysku chłopów. Wręcz przeciwnie, w niektórych majątkach został znacznie zmniejszony wymiar pańszczyzny. Warto wspomnieć, że oprócz jego sprawnej działalności administracyjnej i gospodarczej na rzecz miasta i zamku w Płocku cie-

szył się zapewne zaufaniem współobywateli, którzy wobec braku instytucji bankowych u niego lokowali gotówkę.

Andrzej Sieprski był poważaną osobą w Królestwie Polskim, cieszył się szczególnymi względami królowej Bony. Był delegatem do podejmowania posłów cesarza Ferdynanda I podczas pogrzebu Zygmunta I Starego. Przyznano mu miejsce przy stole królewskim podczas uroczystego obiadu. Od 1554 roku był członkiem komisji królewskiej do ustalania granic między Polską i Prusami Książęcymi. Aktywnie uczestniczył w różnych przejawach życia wewnętrznego kraju, w pracach sejmu, a także w polityce zagranicznej Królestwa.

W Sierpcu restaurował i rozbudował kościół farny. Jego dziełem jest odbudowa kaplicy położonej od strony południowej kościoła i będącej miejscem spoczynku przodków. Zapewne pamiątką po inwestycji Andrzeja jest kartusz z herbem rodzowym Prawdzic umieszczony na zewnętrznej ścianie kaplicy. Należy zwrócić uwagę na odwrotne (lustrzane) wyrzeźbienie herbu. Podobne odwrócenie nastąpiło w dziele Bartosza Paprockiego „Gniazdo cnoty” wydanym w 1578 roku. Niżej umieszczono płytę z wapienia z napisem: M[A]G[N]IFIC[US] D[OMINUS] ANDREAS ZIEPRSKI A GVLTCZEWO PALA[TI]N[US] RAWIN[ENSIS] CAPITANE[US] PLOCENS[IS] CAPELLA IN QVA SENIORVM CORPORA REQVIECVT RESTAVRAVIT ET ADORNAVIT. A. D. 1.5.6.9 ETATIS VERO SVE LXXI.

Płyta z 1569 roku z kościoła farnego w Sierpcu przed renowacją,
fot. P. B. Gąsiorowski

Płyta z 1569 roku z kościoła farnego w Sierpcu po renowacji,
fot. Z. Dobrowolski

W tłumaczeniu na język polski tekst ten brzmi: „*Wielmożny pan Andrzej Sieprski z Gulczewa, wojewoda rawski, starosta płocki, kaplicę, w której ciała przodków spoczywają, odnowił i ozdobił roku pańskiego 1569 w wieku 71 lat.*”¹

¹ Losy tej płyty były dość skomplikowane. W 1780 roku umieszczono na jej odwrotnej stronie inną inskrypcję upamiętniającą prace remontowe prowadzone wówczas

Inwestor był już leciwym człowiekiem. Po trzech latach zmarł. Znaczną część życia spędził w Płocku. Jako gospodarny starosta płocki zasłużył się też dla płockiej katedry. Odnowił kaplicę mansjonarską usytuowaną pod południową wieżą. Kaplica zwana była kaplicą Gulczewskich, a obecnie jest kaplicą Świętej Rodziny. W jej wnętrzu Andrzej wystawił po śmierci żony (zm. 1566) okazały renesansowy nagrobek z marmuru. Na dwóch kondygnacjach przedstawiono rzeźbione postacie Andrzeja i Katarzyny. Należy zaznaczyć, że rzeźby są realistyczne. Zostały wykonane za życia Andrzeja.

Uwagę zwraca inskrypcja umieszczona pod rzeźbą przedstawiającą Andrzeja. Podano w niej datę śmierci: MDLXXII XV APRILIS, czyli 15 kwietnia 1572 roku, oraz wiek: ANNOS LXXVIII MENSES IIII DIES XV, czyli 78 lat 4 miesiące i 15 dni. Dzięki tak precyzyjnie podanemu wiekowi i dacie śmierci możemy wyliczyć dzienną datę urodzenia Andrzeja. Otrzymujemy 30 listopada 1493 roku. Zatem urodził się w dniu świętego Andrzeja. O ile nie nastąpiła gdzieś jakaś pomyłka, to mamy pierwszą precyzyjną datę urodzenia sierpczanina. Może zastanawiać rozbieżność z datą urodzenia uzyskaną z przeliczenia liczb podanych na płycie z Sierpca. Uważam, że wiek podany na nagrobku w Płocku jest poprawny. Świątła rodzina nie podawałaby tak dokładnych informacji, nie mając o nich stosownych danych. Natomiast tablica upamiętniająca renowację kaplicy kościelnej nie była tak ważna jak kosztowny i monumentalny nagrobek.

Żoną Andrzeja była Katarzyna z Trzczańskich, córka Piotra Prędoty (Prandoty) z Trzciany herbu Rawicz, wojewody rawskiego. Synem Andrzeja i Katarzyny był Feliks [III], który w 1549 roku został wysłany na dwór księcia pruskiego Albrechta Hohenzollerna. Tenże Feliks przegrał ponad 300 dukatów i uciekł z dworu książęcego. Nie wiadomo, co z nim się stało. Jeszcze po latach Albrecht żądał od Andrzeja zwrotu przegranych przez syna pieniędzy. Córkami Andrzeja były: Małgorzata (żona kasztelana sierpeckiego Jana Strzałkowskiego herbu Prus, a następnie Jana Niszczyckiego), Jadwiga (żona starosty generalnego wielkopolskiego Wojciecha Sędziwoja Czarnkowskiego herbu Nałęcz)

pod kierunkiem księdza Józefa Rościszewskiego. Obecnie po konserwacji wykonanej w 2006 roku pod kierunkiem Joanny Duszyńskiej-Gawińskiej osadzona w specjalnym metalowym postumencie przechowywana jest we wnętrzu wspomnianej kaplicy. Niestety, podczas prac konserwatorskich błędnie przerobiono nazwisko inwestora z „Zieprski” na „Zierpski”.

Nagrobek Andrzeja i Katarzyny Sieprskich
w katedrze płockiej, fot. Z. Dobrowolski

i Anna (żona kasztelana sierpeckiego Jerzego Kucieńskiego herbu Ogończyk, a następnie kasztelana biechowskiego Mikołaja Zaremby herbu Zaremba, a potem kasztelana biechowskiego Stanisława Złotowskiego herbu Topór).

Andrzej był ostatnim męskim przedstawicielem Sieprskich. Przeżył również swoich bratanków. Pewnym zbiegiem okoliczności jest fakt wymarcia w tym samym roku dynastii Jagiellonów.

Spośród synów Feliksa [I] – Jan i Mikołaj zostali duchownymi. Jan studiował na Uniwersytecie Krakowskim. Był kanonikiem plockim od 1508 roku, a od 1518 prepozytem parafii sierpeckiej. Wraz z braćmi jako współwłaściciel Sierpca przyczynił się do rozbudowy kościoła parafialnego. Zmarł w pierwszych dniach stycznia 1541 roku. Mikołaj był prepozytem kościoła Świętego Ducha w Sierpcu, mansjonarzem w kościele Najświętszej Marii Panny oraz kanonikiem łowickim, a potem plockim. Zmarł przed 30 marca 1535 roku.

Feliks [III] był właścicielem połowy Sierpca (początkowo wspólnie z bratem Janem). W latach 1528-54 pełnił urząd kasztelana rypińskiego, z którego krótko przed śmiercią zrezygnował na rzecz syna Piotra. W 1551 roku dokonał szczegółowego podziału Sierpca z właścicielem drugiej połowy Stanisławem Ostrorogiem Lwowskim (synem Marcina i Urszuli). Feliks [III] ożenił się z Anną z Kiernozi. Ich dziećmi byli: Piotr i Andrzej [VII] oraz Anna, żona Jana Dunin-Wolskiego herbu Łabędź, a następnie Jana Piwo z Opolska herbu Prawdzic. Możliwe, że mieli jeszcze córkę Katarzynę, żonę Jana Kostki.

Sierpcy z „Gniazda cnoty” Bartosza Paprockiego – Feliks [III] (Szczęsny) i jego najbliższa rodzina

Piotr, syn Feliksa [II], został kasztelanem rypińskim po ojcu. Żonaty był prawdopodobnie z Katarzyną ze Stembarku Kostczanką. Piotr zmarł po dwóch latach sprawowania urzędu przed 27 III 1557 roku, kiedy to nominację na opuszczoną kasztelanę otrzymał jego brat Andrzej [VII]. Zmarł on w 1564/5 roku. Z żoną Zofią Szczawińską herbu Prawdzic miał syna Adama zmarłego wkrótce po ojcu. Owdowiała Zofia poślubiła Anzelma Gostomskiego.

Część Sierpca po Feliksie [II] przeszła na potomków jego córki Anny. Właścicielami tej posiadłości byli Wolscy i Piwowie, potem Kępcy, a następnie Bromirscy i ich spadkobiercy. Ta część Sierpca w rękach prywatnych pozostawała do 1866 roku.

Jak zaznaczyliśmy, rodzina Sieprskich wymarła w linii męskiej w 1572 roku. Ostatnie kobiety z rodziny Sieprskich zmarły na początku XVII wieku. Natomiast setki potomków tejże rodziny po kądzieli (poprzez córki i wnuczki) noszących różne nazwiska żyją do dzisiaj w Polsce i za granicą. Wśród nich znajdujemy również europejskich arystokratów i władców (królowie Hiszpanii i Belgii, wielki książę Luksemburga, książę Liechtenstein). Pisaliśmy o tym kilka lat temu.

Mamy też bardzo nowe przykłady pamięci o dawnych właścicielach i budowniczych Sierpca. W roku 2007 Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Sierpeckiej ustanowiło medal „Pro Domo Sua” („Dla domu swojego”). Przedstawia on na awersie portrety Feliksa i Prokopa Sieprskich z herbem Prawdzic oraz miejsce do wygrawerowania nazwiska uhonorowanej osoby. Na rewersie jest logo i nazwa owego towarzystwa oraz herb Sierpca. Medal zaprojektował (wg pomysłu Zdzisława

Medal „Pro Domo Sua”

Dumowskiego) i wykonał Sebastian Mikołajczak – artysta z Torunia. Medal jest przyznawany osobom, które w swej działalności dla pomnożenia dobra wspólnego naszej małej ojczyzny opierają się przede wszystkim na siłach lokalnego środowiska. Tym wyróżnieniem zostali uhonorowani: Zbigniew Charzyński (2007), Ireneusz Wielimborek (2008), Sławomir Malanowski (2009), Halina i Jan Burakowscy (2010), Jerzy Babecki (2011), Edmund Szpanowski (2012).

Mieszkańcom oraz przejeżdżającym przez Sierpc rzucają się w oczy stojące na skwerze przed pocztą okazałe rzeźby wykonane z drewna. Dwie z nich przedstawiają braci Sieprskich – Feliksa i Prokopa. Powstały one w 2008 roku podczas XVI Ogólnopolskiego Pleneru Plastycznego zorganizowanego przez Dom Kultury w Sierpcu. Zostały wykonane przez sierpeckich rzeźbiarzy Mariusza Kowalskiego oraz Hannę i Romana Miklaszewskich. Natomiast skwer nazwano w 2012 roku Skwem Rodziny Sieprskich herbu Prawdzie.

SIEPRSCY z GULCZEWA herbu PRAWDZIC

ANDRZEJ [IV]
+ ok. 1375

ANDRZEJ [III]
+ 1399/1400

ANDRZEJ [II]
+ 1416/17
x Malgorzata

ANDRZEJ [IV]
z Zakrzewa
* ok. 1390 + przed 1470

MIKOŁAJ
z Brzozowa

ALEKSANDER
z Guliżewa
+ po 1455

PIOTR
WOJCIECH
DOROTA
x Schor
z Sobocina

SASIN
z Słupna

?

ZUZANNA
KATARZYNA
x Jan
Zernicki

MALGORZATA
DOROTA
x Piotr
z Sokółowa

MALGORZATA
KATARZYNA
x Andrzej
Szczubiński
z Chochornic

ANNA
ANDRZEJ [IV]
+ ok. 1479
z Lubonicz

FELIKS [II]
+ 1519
x Zofia z Oporowa

PROKOP
+ 1514
x Elżbieta z Gaju

JAN
[rozam. 1476]

JAN
+ 1541
ksiądz

ANDRZEJ [VII]
+ 1493 + 1572
x Katarzyna
z Trzcinicy

MIKOŁAJ
+ 1534
+ przed 1535
ksiądz

BARBARA
x Jan
Radziszewski

ELŻBIETA

ANNA
x Jakub
z Pleckiej
Dębowy

JADWIGA
x Hieronim
Rokiszewski

URSZULA
x Mieczysław
z Ostroga
Lwowski

ELŻBIETA
x Mikołaj
Jarnod
z Brudzewa

FELIKS [III]
+ 1600

MALGORZATA
x1. Jan Strzałkowski
x2. Jan Niszczycki

JADWIGA
+ po 1597
x Wojciech
Czarnkowski

ANNA
+ po 1587
x1. Andrzej Kuciński
x2. Mikołaj Zambel
z Stamburka

PIOTR
x [?] Katarzyna
z Stamburka

ANDRZEJ [VIII]
+ 1564/65
x1. Jan
Dustin Wolski
x2. Jan Primo

ANNA

ADAM
+ młodo

Bibliografia selektywna:

Archiwum Diecezjalne w Płocku, *Topographia coenobii Skapensis* (Opis klasztoru w Skępem z początku XVII wieku), sygn. 115.

Burakowscy H. i J., *Sierpczanie tysiąclecia*, Sierpc 2005, s. 22-26.

Gąsiorowski P. B., *Potomkowie sierpczan na tronach europejskich. Sieprscy*, [w:] Paweł Bogdan Gąsiorowski, *Sanktuarium i klasztor w Skępem jako nekropolia*, „Materiały do Dziejów Kultury i Sztuki Bydgoszczy i Regionu”, z. 8, Bydgoszcz 2003, s. 180-213.

Gąsiorowski P. B., *Najstarszy zabytek epigraficzny Sierpca*, [w:] „Ziemia Sierpecka znana i nieznaną. Informator historyczno-krajoznawczy”, Sierpc 2007, s. 47-51.

Łempicki J., *Herbarz szlachty powiatu sierpeckiego (Herbarz mazowiecki, t. IV)*, Sierpc 2008, s. 456-460.

Pacuski K., *Sieprski Feliks (Szczęsny) z Gulczewa h. Prawdzic*, PSB, t. XXXVII, Warszawa-Kraków 1996-1997, s. 243-244.

Pacuski K., *Sieprski Prokop z Gulczewa h. Prawdzic*, PSB, t. XXXVII, Warszawa-Kraków 1996-1997, s. 244-245.

Piętka J., *Mazowiecka elita feudalna późnego średniowiecza*, Warszawa 1975.

Prinke R. T., Sikorski Andrzej, *Królewska krew*, Poznań 1997.

Supruniuk A., *Otoczenie księcia mazowieckiego Siemowita IV (1374-1426)*, Warszawa 1998.

Supruniuk A., *Mazowsze Siemowitów (1341-1442). Dzieje polityczne i struktura władzy*, Warszawa 2010.

Urząd Miasta Sierpca, *Dokumentacja konserwatorska prac wykonanych przy XVI-wiecznej płycie z kościoła farnego w Sierpcu poświęconej Andrzejowi z Gulczewa Sierpskiemu*, Toruń – Płock 2006.

Wojtyska H. D., *Sieprski (Sierpski) Andrzej z Gulczewa h. Prawdzic*, PSB, t. XXXVII, Warszawa-Kraków 1996-1997, s. 241-243.

Żebrowski T., *Gulczewscy z Sierpca h. Prawdzic w XV-XVI wieku*, [w:] „Dzieje Sierpca i ziemi sierpeckiej”, Sierpc 2003, s. 114-123.

Profesjonalnego tłumaczenia tekstów łacińskich dokonał Lech Łbik, za co mu w tym miejscu dziękuję.